

ÁGH ISTVÁN

Árokból jön a törpe

EZREDESNÉ, CSILLAGOKBAN

Nehéz élete lehetett Gyeney Ádám huszárezredes özvegyének, mert a jövőbe látott, azt is tudta a csillagokból, hogy az ura a világháborúnak esik áldozatul, meg is halt Szerbiában, aztán a gyerekei sorsa, amit már helyben ismerünk. Attól volt olyan zárkózott, de a népek csak úri hóbortnak, különösségnek gondolták, ráhagyták, tették a dolgukat, amíg egyszerre bele nem keveredtek az öregasszony hatásába. A mi községünk olyan, mint a többi, miben is lenne külön? Azt meg, amit most mondani akarok, az ember még magának is fél bevallani, pedig titokban azt gondolja, neki szól a jóslat, persze csak azoknak, akik abban az időben születtek, mikor már tudhatta az asszony a csillagaikat, mióta itt lakott, az első háború után. Sok gyerekre állhat a jövendölés, de csak a fiatalabbak föltételezhetik, hogy nagy emberek lesznek, kiválasztottak, mert előttük az élet, vagy csak nevetnek rajta, mert nem hisznek még az Istenben se, hát még a csillagjóslásban, amit az egyház is tilt. Csak az anyák féjéből nem lehet kiverni azt az ábrándot, hogy a gyerekükből nagy ember legyen, és egyedül az övökéből, és akkor minden jó lesz nekik, a falunak, még az országnak is.

Halála előtt, amikor kitört Pesten a forradalom, és előre látta a bosszút, azzal vigasztalta a menyét, ne búsulj, megszületett már a gyámolító itt a közelben, de hogy az égi jel kire mutatott, azt magába vitte a sírba. Jobb is, mert nehéz életet háritott volna arra az illetőre, ellenben a népeket találgatásra készítette, hiszen minden családban akadhat közülük több is, hát még az egész faluban mennyi? Kíváncsian figyelték az elszármazottakat, hogy visszajönnek-e, aztán lemondtak róluk, mert elházasodtak és ott maradtak városiaknak, mintha nem is az anyjuktól tanultak volna magyarul. És hogy válthatná meg a falut, aki nem lakik itthon, csak ha miniszterelnök, amiről persze szó sem lehet. Akik vendégnek jönnek, nem törődnek már semmivel, csak hazajárnak

Kedves fiam!

Vártunk az ünepekre de hiába. Apád mégha nem is jöt a busz minden órában mindig azt kérdezte ha ment egy autó merre ment. Nem volt ki a szobából felöltözöt üneplőbe és ült. Halgatta a rádiót. Olyan meleg a szoba alig bírom ő meg fázik. Szenet nem tudunk szerezni nem lehet hozzá jutni, csak aki mindig azt lesi. Már a vagonból hozzá jutnak. Azt határoztuk nem is veszünk, tüzeljük a fát hátha

szórakozni a levegőre, mint a szikvízgyáros fia, az orvos, mért nem költözik haza gyógyítani, ha meg van jövendőlvé. Magunk közül meg ki lehetne? Legalább azt mondta volna meg az ezredesné, milyen családból való, egy szerelemgyerek azért mégse lehet a kiválasztott. Nem olyan biztos, gondolták mások, Jézus Krisztusnak is egy szegény ácsmester felesége az anyja, mégis az Isten fia volt. Szóval mindenki számításba jöhet, aki akkor született, amikor az ezredesné kiolvasta a csillagokból, az égi jelből, de mikor volt az? Amikor megjelent az Északi fény a háború előtt, és azidőtájt röpült el a Cepelin is, akkor talán? Lehetett üstökösjárás, azt meg már elfelejtették, mert senki se látta, csak olvasta, nem volt itt távcső, az ezredesné meg tele volt könyvvel, azokból még akkor is ki tudta számítani, ha felhős az ég, mi van a fejünk fölött. Megmondom őszintén, engem is nagyon foglalkoztatott ez a hiedelem, most már minek tagadjam, de azért tessék csak elgondolni, mit szólt volna a római katolikus egyház efféle jóslatokhoz, hiszen az ezredesné kísértette az Istent, dolgába avatkozott, mert hogy néz az ki, ha valakinek meg van írva a nagykönyvben, és erre közbeavatkozik egy öreg dáma az égi jeleivel. Meg hát, aki annyira magára veszi és el is mondja, könnyen úgy járhat, mint a Tercsi, bolondnak nézik. Különbén nem akarta volna a párttitkárt megtéríteni, persze, ilyenektől mindenki megbolondulhat, aki rábizza magát erre a veszélyes hivatásra, és már szedi is a harmatot meztelenül, hajnalban a virágos réten, mint a Tercsi. De egy ezredesné, csinálhat, amit akar, még szivarozhat is, legföljebb nem utánozzák az egyszerű emberek, sőt, unatkoznak nélküle, aminek ellenkezőjéről a halála után is gondoskodott. Attól kezdve, mikor megérkeztek a kastélyba, urasági hintón a nyári munkák közepébe.

Mindenki találhatta, kicsodák? Csak nem erdélyi menekültek? Férfi nélkül jött a gyönyörű dáma, ült a hintóban hátul, mintha egy színes márványszobrot szállítanának, meg se rebbent az alkata, mellette a fiú meg a lány, a legkisebb gyerek meg szemben neki, ő volt a Zolika, akkor még úgy nézett ki, akár egy szőke kislány, ki gondolta, hogy anarkista, de ami annál is rosszabb, komonista lesz ebből a bájos tüneményből. Az asszony bordóbársony tokot tartott az ölében, olyant, de szélesebbet, mint a kisbíró dobja. Mi, tátogató gyerekek, nem sejtettük micsoda, csak amikor fölujjongtunk a csodálkozástól, mert leejtette, akkor láttuk, hogy a kalapjának való. Így maradt az emlékeze-

el is veszik. Most fírézeltettünk géppel elég sok fát. Disznót még csak jan. 14-én szeretnénk levágtatni még esznek még szaporodik. Ojan hírek jártak itt hogy 400 fr kel fizetni a disznóvágásér de nem igaz, sokan levágták volna. Most meg in le van zárva a vidék szájfájás miatt, most felszabadult nem lehet a disznókat sem kivíni csak felhasítva orát körmét el kellett égetni.

Mi csak meg vagyunk mint máskor egyszer joban máskor roszabul olyan egy-

temben az iskolás időmből, és azt se felejttem el, milyen csalódást okozott ridegségével, mert akik ide jöttek, mindig vidámak voltak, integettek, nevettek, csókot dobáltak, mint a cirkuszosok. Gyászol, mondta halkán egy fiatalasszony, akinek szintúgy elesett az ura, és igazán tudhatta, mitől érezhető a gyásza egy hadiözvegynek, nem kell ahhoz fekete csipke, kisírt szemek. Háború után minden szomorú fiatalasszony csakis hadiözvegy lehetett, az úrinőé biztos, katonatiszt, amint később megtudtuk, ezredes.

Valaki látta ezredesi rangban zsinóros egyenruháját az üveg mögött a próbababán, meg a fényképét nagyban, amint az ezrede élén ugratja a lovát az ellenség felé. Ezt már az elhelyezkedésük után lehetett látni annak az idevalósinak, akinek véletlenül alkalma nyílt rá, mert igen elzárkóztak, amit mindenki helyben hagyott, úgy a rendes, ha valaki gyászol. De ez az elzárkózás, mint idegen testrészt a falu szervezetében, annyi sok év után már nem volt tartható helyénvalónak, fölkelte a képzelődést. Mert ha valami titkot érez az ember, ha valami nem olyan, mint kellene, akkor kezdődik a találgatás, például arról, hogy miből élnek, ha nem csinálnak semmit, és még csak pénzt sem visz nekik a postás, és mért éppen itt kötöttek ki a világ végén, és persze, kik ezek? Csak az uraság leszármazottja lehet, aki itt nyugszik a temető kriptájában, akikről az öregek úgy tudták, hogy magtalanok voltak. Dehogy! Ott van a sírkövükön, hogy a lányuk kisgyerekkorában meghalt. Kihaltak, a birtokot a báróék örökölték rokoni alapon, de az is lehet, hogy megvették valaki hozzátartozótól, és az ezredesné az ő rokonuk. Hogy lenne az, mikor össze se járnak, mióta segítették a költözködést, nincsenek viszonyban. És ugye, a báróéktól se lehet megkérdezni, ki ez a család, miből élnek? Az ő magánügyük, ahhoz semmi köze a népnek. Kincsre jöttek ide, csak az ezredesné tudhatta, hol van elásva a kis kastély parkjában az a sok arany, ezüst, drágakövek, amiből telik a fényűzésre, hogy ezüst kupicából kínálja a postást a szakácsné. Mi lehetett abban a levélben, ami a szakácsnőnek már bontatlanul is megdobogtatta a szívét, aki az ezredesné egyetlen bizalmasa, társalkodónője, és persze, hogy nem idevalósi, de még templomba se jár, és még csak nem is vásárolnak, hát akkor honnan az élelmezés. Erről még én se tudok, csak a nép hangulata jut eszembe, amiben túltengett az értetlenség, még attól is, hogy egyszercsak elkezdett az ezredesné zongorázni a legnagyobb dologidőben, ak-

formán, csak kezemel vesződöm, dagattak, elrontottam a meszelésnél, betetem a májteros kezemet a kutnál a jeges vízbe már elferdült megbuckosodot kentem kenőccsel nem használt. Most meleg homokba rakom de nem sok remény. Nappal meg vagyok de éjél nem mozog és megmered majd csak a nyár gyógyítja meg. Kivetetem a diófát de nem lesz jó eladásra mert a gyökere elkorhadt a közepe, és csak akkor veszik be ha a gyökér is rajta van, nem tudom mi lesz vele. Most diót puco-

kor botránkozott meg mindenki, hogy nem is olyanok, amilyenek elhitték. Valaki Ferenc Jóskát látta vadászruhában, csak ő lehetett az a sudár, pofaszakállas ember, üres puskával lövöldözött a madarakra a parkban, és eltűnt a hátsó kapun. Hát, akkor nem lehet özvegy, elvált tőle az ezredes, az látogatja a gyerekeit. A fenét! A szeretője, álruhában, a gyerekei nem is laknak vele, Svájcban taníttatja mind a hármat. És mért ne esett volna el az ura? Inkább az az igazság, mert hát mennyi fiatal helybeli legény maradt ott a hómezőkön, a dolomitokban, hol hol nem, már régen elfeledtük, csak azt tudjuk, annyian voltak ebből a kis községből, ahány darab a hősök fája a temetőnél. Ő meg az ezredesi ruhát ott tartotta a díszteremben emlékeztetőül, meg a férje madarait kitömve, meg az agancsokat arany, ezüst, bronz bilétákkal, amilyen eredménnyel lövöldözött. Aztán neki is az lett a sorsa, az a kitömött ezredesi mundér. Akkor még nem gondoltuk, mikor a múltat ápolja, már ismeri a jövőt, miközben téli zoknit, sálát, pulóvert, fejre valót köt a filagóriában a futórózsák mögött, olyant lát behunyt szemmel, amire vak a közönséges halandó, és csak irigykedik rá a paraszti fehérség, amíg kapál, és a disznait eteti darás moslékkal. De azért a misére elmehetne, mikor még a bárók is kedveskednek a plébános úrnak, hogy ott vannak az urak padjában minden áldott vasárnap. Ebből az istentelenségéből állt elő az ezredesné csillagjósolása, ami az egész településre rányomta a bélyegét, mert amilyen nagy hatással volt rá az égbolt, olyan nagy hatással volt ő az emberekre, és még az egész család se volt olyan normális, ahogyan azt az uraktól el lehetne várni.

Itt van például a kisebbik fiú, a Gyeney Zoltán, aki a külföldi iskolából, és ki tudja melyik városi gyárból hazajött anarkistának asszonyostól, idehozta azt a ragyogó szövőnőt, legalább is úgy mondták, a szövődéből hozta, ahol mérnöki munkát vezetett, és az igazgató lányát is elvehette volna, de sztrájkra lázított, és akkor csak egy szövőnő maradhatott neki. Csak azt nem értettük, ilyen szentképre való arccal, mit szeretett egy olyan istentelen komonistán, akinek a bőrére otthagya az ördög a himlőhelyét. Mondta is a szakácsnő a postásnak, milyen rendes a nő, de a fiatalúrról egyetlen szót se ejtett ki a száján, ami csak azt jelenthette, hogy félelemben tartja, sokat tudhattak egymás múltjáról, így voltak összefonódva a kis kastély lakói.

Róluk azért mégis kiderült valami, de a legidősebb testvéréről csak az,

lok igen jó termés vot sokat árulok belöle. Igen jó telünk van ojan jó idő van tavaszias.

*Befurtak a patkányok az udavarrol félek hogy a plafonba mennek és elszaporodnak egérméreteget raktam el de nem eszik meg egér is rengeteg vólt. No meg kik haltak meg Mátis Kálmán Antal Lajos Zsupányi. Mielőbbi viszontlátásra
Sokszor csókolunk Szüleid*

hogy ejtőernyős pilóta volt, a halála után Gyeney Domonkos ejtőernyős főhadnagy gyászmiséjét kiszögezte a plébános úr a templom ajtajára, de csak utána, hogy ne jelenhessenek meg mások. Ezek még a misét is eldugták, és senki se tudja, hogy ott lettek volna hősi halottjuk emlékére. Mi azért részvételt gondoltunk rájuk, milyen szerencsétlen család, mennyi nagy vétek üldözi őket. Akkor jutott eszünkbe, mi lehet a lánnyal, a lánytestvérrel? Csak a háború után érkezett meg a válasz Venezuelából. A postás még olyan szép koptartást nem fogott a kezében, kékcsíkos volt a széle, pálmafás meg ismeretlen arcképes bélyegekkkel jöttek a levelek, hirdették külsőleg a venezuelaiak királyának a dicsőségét a tengeren át mihozzánk. A feladót megtanulta a kézbesítő, vitéz Miltényi Árpádné, Caracas Venezuela. Írt a Bertuska! kiáltotta az öregasszonynak a szakácsnő, mikor átvette a levelet. Mért nem tudatták vele, hogy a vitézi rendet hagyja el, mert abból baj lesz, de nem lett, mert már ennyi is sok volt.

Szerencsére a postás azért kielégítette a falu kíváncsiságát, valamennyire félrebillentette a függönyt az életükről, talán még másról is, de a szakácsnő vágyait illetően azt mondta, ne tessék viccelődni, van nekem feleségem. De akkor meg honnan tudott annyit a postás, ha nem megy beljebb a verandánál, azt még kint is elmondhatják neki, hogy azért költöztek Venezuelába az ezredesné lányáék, mert ott minden ingyen van, nem kell adót fizetni, olyan sok az olaj, ami már inkább benzin, amikor föltör a kútból. Mért ne volnának ott, addig rendben, de azért mi se vagyunk annyira vidékiek, hogy csak azért mentek olyan messzire, mert nem kell adót fizetni, hanem a háború miatt, ahogy elmenekült mindenki, ha valami slamasztikába keveredett. És ha csak megállt volna a verandán vagy az előszobában a postás, akkor nem tudná, mi van a díszteremben, még annál is több lehetett, mint amit elmondott, attól függ, mivel kínálták, mennyi ideig marasztalták. Az ezredesné már venezuelai bélyegekkkel is gazdagíthatja gyűjteményét, de még nem kellett lánya esküvői ruháját, vagy az első báli viseletet, vagy a hasonló jelentős holmit kiállítania az üveg mögé, mint az ura, aztán a nagyobbik fia egyenruháját. Nemsokára Gyeney Zoltán se maradhatott ki a sorból, mert ő is úgy járt, csak tiszti pompa nélkül. Az emlékezetben vadászbakancs, térdzokni, lengyel nadrág, Esterházykabát, Lenin-sapka maradt utána, nem díszmagyar, amit be lehet üvegezni, de

Kedves fiam!

Egy pár sort írok csak mi a legfontosab ojan rosz ez a tol hogy nem tudok irni Én csak megvagyok már sokal erősebb vagyok már tudok dolgozni. A földeket mind ki adtuk. Minden nap zavarnak benünket hogy fizesünk. Ujság Tomor L. bácsi meghalt Ács Laci hazajöt nem birják Te is ne a versírásal foglalkoz hanem tanulj mer nem tudunk mi fizetni. A nagy kabátal mi lesz el küldjük vagy haza

hogy valami nyoma mégis maradjon, az anyja bekeretezte a mérnöki oklevelet, mikor a ruszkik végeztek vele.

Ez az ember nem mint egy munkakerülő költözött haza, hanem elvállalta a takarékpénztárat, és el kell ismerni, hibátlanul, minden egyezett nála. A bajok másból következtek, például marhapásztornak csúfolta a papot, ami nem csak a plébános úrra sértés, hanem a híveire is, mint nyájra. El kell ismerni, ez az istenkáromlás annyira érdekes lett a nőknek, a menyecskeknek, micsoda férfi lehet, ha még az anyaszentegyházzal is szembe mer szállni. A felesége a megmondhatója annak ellenére, hogy nincs gyerekük, amiben nem ő a hibás, biztos, az apácaarcú asszony. Tábornok is lehetne azzal a himlőhelyes képével, de félték a gondolkodásától, és nem sorozták be katonának. Gúnyolta az urakat, a németeket, az angolokat, hát akkor csak a vörösök, az orosz hadsereg tetszhetett neki. Ezzel olyan különöséget váltott ki maga körül, hogy elterelte családjáról a figyelmet, azért politizált, azért számolt a pénztárkönyvben, hogy senkinek se jusson eszébe megkérdezni, hogy van a kedves felesége, hogy szolgál az édesanyja egészsége ilyen nagy gyászban? Talán azért vállalt tisztviselői állást, hogy ne gondolják, miből ered a gazdagságuk, és nem azért költöztek-e ide, mert tudták, hol van az ősi kincs elásva. Nem akart a szóbeszédre válaszolni, magyarázkodni, hogy minden vagyonuk az ő jogos tulajdonuk. Ezért lett anarkista. Aztán jöttek a kommonistái. Az oroszokat nem érdekelte, hogy mért nem katona, hogy megmondta a németeknek az anyanyelvükön, kaput nekik, meg hogy szidta az urakat, a papokat, a nyilas malomellenőrt. Földadta magát, mert fájlalta a takarékpénztár kifosztását. Odament az orosz tiszthez, hagyják a páncélszekrényt, nincs abban óra, se arany, csak iratok, az meg minek nekik. Hát akkor nyissa ki! És mert az egész falu odadugta az okmányait, ellenkezett, erre kirobbantották a zárat, és tényleg csak papír volt benne, minden elégett, őt meg elvitték bosszúból, meg hogy szökött német, ha németül beszél. Senki se látta azután.

Itt maradt a felesége, még mindig szép volt, itt hervadt magtalan az ezredsnével, akkor már a szakácsnő is elment, mert féltette magát, talán ő megmenekült a demokráciától, nem mint a két nő. Kitelepítették volna őket, ha a báróékat nem telepítik hozzájuk a kiskastélyba, de azok se zavartak olyan soká a nagy családdal, jobb volt azoknak a bajor rokonoknál, nagy jövő állt

jösz érte. Itt nagyon sok eső van. Igérted hogy küldöd a kosarat máig sem érkezett, meg adig nem tudok csomagot küldeni már nincs mibe. Sokszor csókolunk Szüleid

Kedves fiam!

Igérted, hogy külditek a kosarakat, máig sem érkeztek meg adig nem tudok csomagot küldeni már nincs mibe. Az ingek is készek, csomag még nem érkezett

a gyerekeik előtt az ottani birtokon, míg az ezredesnéék díszterme valóságos sírkamrává változott, élve eltemetkeztek. Volt ott egy érckoporsó, amit előre megvett az öreg nagyságos asszony. A fuvarosok elmondták, hogy valami nehezett szállítottak a vasútról, de azt a postástól tudni lehetett, hogy érckoporsó, látta, amikor próbálgatta az özvegy, milyen benne a fekvés.

Ő aztán kiolvashatta a csillagokból, mi történik a halála után, jó előre gondoskodott, hogy a csontjai akkor is egybe maradjanak, ha a temetőt bevetik kukoricával. Ott tartotta az érckoporsót a díszterem sarkában, letakarta perzsaszőnyeggel, mint valami pompás emelvényt. Berendezte a lánya családját is, feketébe öltöztette, hogy majd lélekben mellette legyenek, ha túlélük, de már halottak neki, akik nem lehetnek itt testileg Venezuelából. Ott álltak sorban az üveg mögött, hogy ne csak a menyé búcsúztassa, pedig olyan népes temetés nem volt még, mert hálásan gondoltunk rá már akkor a jóslata miatt, hátha beválik, és azt hittük, biztos beválik, mert éppen akkor derült ki a sötétség, ő meg csillogva ereszkedett a földbe.

KÖD

Az október hidegre fordult. Az én koromban már megérzi az ember az időváltozást, fáj a feje, a dereka, könnyen megijed, még többet képzelődik, mert az anyák aggodalmát nem lehet csillapítani, mindenfelől leselkedik a baj, akármennyire segít az Isten, egyszer csak megfeledkezik rólunk. Fölmenekült a gyöngytyúk a háztetőre, ott kuporgott, cserregett, és nem akart lejönni, talán ott még sütött a nap. Biztos, azért álmodtam a nagy fekete kányáról, ül a házon, jön a csőréből a köd, egészen Pestig ér vagy annál is tovább. Nem látunk a mozdonyvezetőket, eltévednek a vonatok, zárva a posta, nem-kapunk semmi hírt. Minden éjjel rosszakat álmodok, attól lesz nehéz a nappal, már azt hiszem, mindig így marad. Vérzik az Imrus lába: Ne félts, anyám! Lebeg, mint a kísértet, egyszer a kútnál, másszor az ólaknál látom, átjár a falon, leül az asztalhoz, levest rakok eléje, nem nyúl az ételekhez, az uram megeszi az övét is. Azok a sárga hullák vették el az étvágját, meg kell őket bosszulni! És eltűnik a ködben. Az uram pedig eszik, eszik, megnémult, nem is káromkodik. Mért

meg. Malacok igen szépek egyik már 60 tul van. Vetem kis libákat 9 dr. A fát még most sem tuttuk eladni. Hallottam hogy igenjól mulatál a lányok egymást bököték hogy nézd most van mit beszéljenek hát így nem lesz többet hogy el ne menjek mert az sem történt volna és több becsületedre vált volna. Nem tudod te a multját csak ezért sem meg nem is hozzád valo. Még csak az kel, hogy keveregy össze vele ted tönkre a jövődet a tanulás meg nem megy csak a boloncság Ha nem fogasz szót

nem kapok én választ senkitől?

Nem voltam soha Pesten, ha tudnám, hol a rádió háza, a Nemzeti Múzeum, a Körtér, ahol ölik az ifjúságot, akkor legalább elképzelhetném, merre van. Azt mondta a Gábor, a fronton legalább szemtől szembe harcoltak, de ha most valaki végigsétál a Vilmos császár úton, megáll a Kuria palotája előtt, fölutazik a Siklón a királyi várba, jöhet a pif-puff innen is, onnan is, öli orvul a magyar a magyart, és ott vannak az oroszok. Mintha egy más világban volna minden. Én csak képről láttam az Országházat, olyan, mint egy nagy sziget, ahová nem lehet bejutni, és aki el akar szökni belőle, szívgörcsöt kap a Duna közepén.

Ilyen rossz állapotban, amihez nyúl az ember, már el is rontja, mert ideges, mindig másra figyel, képzelődik, nem lehet tudni, mi történt igazán. Befűtök a kályhába, kifelejttem a gyújtóst, fölrakom a padlóról a téli almát a szekrény tetejére, ha fölteszem az egyiket, a másik leesik, megüti magát, kásás lesz, elrohad, de én csak takarítok, mert megjöhet minden pillanatban. Jobb együtt lenni az egész családnak, de elküldtem a gyerekeimet, mert rossz a parasztok élete. Olyan messzire került a fiam azokban a napokban, telefonálni se tudunk, onnan nem lehet gyalogosan hazaérni, ki menne el érte lovaskocsival? Fényesre törölgettem a szobatükröt, hadd lássa benne tisztának magát, égve hagytam a villanyt, mert délre se szállt föl a köd, annyira borús maradt az idő, eső mégsem esett. Leakasztottam az érettségi képét, megtöröltem.

Törölgetem azt a szép, szelíd, érettségiző fényképét, csodálkozva figyel, úgy várja a jövőjét. Ilyen fiatalon!... Mikor ezt mondtam, megijedtem, hogy már nem hiszek az életében, csak annak szabad ennyire a múltjában gondolkodni, aki már meghalt. Fogom, nézegetem, ott marad a kezemben, mintha ólomból volna, mégse esik le. Nyomom a falnak, nem enged, nekihajolok, majdnem beleesünk a tükörbe. Mit vétettem ellened, Imrus? Ne hagyj el, édesanyám! Könyörög, mint gyerekkorában azon a vékony hangján, összecsókolom arcán a hideg üveget, akár a jég, ettől aztán elveszti a súlyát, hagyja a helyére rakni. Nem nézhetlek tovább, mert összeesek. És a tornác kétoldalt tele van tablóval, ahogy a gimnáziumában, mindegyiken órá hasonlít az a sok érettségiző, sír, hogy vegyem le, hadd üljön az ölembe. Kinőttél már a szopós korból, hogyan bírnék el ekkora gyereket? Aztán ahová nézek, amerre járok,

igen meg fogod báni. Még más lányal sem nem ijene most ot van helbe, de ha én meghallok valamit majd érdeklődni fogok utánad. Kár hogy Laci nincs óthon neki akartam írni hogy nézen utánad Ha valami baj lesz eből az ügyből én ki se birom így is igen bánt. Devecserbe voltam kezdik az építkezést kosarakat küldjétek

Sok szeretettel

Anyád

megjelenik az a nyakkendő, magasra fésült képe a sparheltnél, a kukoricazúzó fölött, kiesik a keretből, magára rántja a zúzót, beleáll combjába a vas. Te, mondom, hol hagytad az alsó részedet? Mindig csak fölfelé látszott, mégis olyan bűnbánatosan, olyan szelíden nézett, bocsáss meg, hogy elvesztettem a lábamat, hogy akkora fájdalmat okoztam neked.

Az uram pálinkát főzött a kocsiszínben. Végre nem a tököt meg a krumplit, most a cefrét önti a füllesztőbe, előkerítette a széna alól a hűtőszerkezetet, mert csak a háború után csinálták ilyen nagyban, mert akkor se jártak fináncok, most is föloszlottak a rendőrséggel együtt, a kihágást nincs kinek följelenteni, kussol a kisbíró. A ködben összekeveredett a pálinkaszag a kéményfüsttel, honnan tudhatták volna, kitől ered, ha mindenki főzi. Hordta a hideg vizet a kútról az uram, elrejtőzött a bánatával, kisszékről rakta a fát a füllesztőbe, annyi jó fát bitangolt, csak lóg a szájából a cigaretta, és várja a baktyát, hogy mikor esik a bögrébe az első csöpp, míg nem csordogál literszám. Megváltozott minden a pálinkától, ott volt a ház oltára, ahová fölrakta a teli üvegeket a kamrapolcra, oda vezetett minden útja hajnalban. Na, most már megkínálhatja a látogatóit, nem lesz olyan szegény, koccinthat az Imrussal, én meg minek dugnám el, ha úgyis megtalálja. Pedig nem szokott inni, sőt azzal dicsekedett, milyen jó a kökényszilva, ha megcsípte a dér, éhomra azzal szokta gondozni a gyomrát, telirakja a zsebeit, eszegeti, szopogatja, akár a kámforcukrot. Nem szeretem, mikor rendetlen, föltúri a pantallóját, amit a fiúnk kinőtt, elhordott, bakancsából kilóg a kapca, eltíporja a csikket, és elfelejti, mikor gyújtott rá utoljára.

Szóltak a puskák a rét felől az este, az a sok rabsic vadászhatott, ők is elszaporodtak, mert megérkeztek a vándorludak, de az is lehet, hogy a nyíresiek föllázadtak, és úgy látszik, nem hallotta senki, csak mi figyeltünk a neszre, gyanakodtunk, pedig másnak is rossz lehet az álma, ha a fél falunak Pesten rekedtek a rokonai. A postás miatt valamelyik délben valósággal megveszett a kutyánk, nekirontott a kapunak fejfelé, nyüszített, sivákolt, rohangászott a kerítés mellett. Csomagot hozott a Takács Anti, megérkezett a vesszőkosár, jelentkezett az Imrus! Kibújt az apjuk a barlangjából. A postás szívesen elhozta biciklin, mert úgy is üres, és azt akarja mondani, akkor már biztos győztünk, ha a csomag megérkezett, és nyújtotta a bicskáját, bontsam föl, ő is tudni

*Margit levelét ide küldték biztos Visegrádon vannak küld el nekik
Laci verseit estére adják hétfőn 17 ó.*

Kedves fiam!

Rég óhajtott levelet nagyon vártuk nem tudtuk mi van veled. Kezded a vizsgákat sok a dolog. A Bolond Jóska se jön mert kevés a pénz. Ha jössz Vár az udvar

akarja, mi újság. Elmetszettem a spárgát, fölolvastam az írását, és csalódtunk mind a hárman.

Az állt a levélben, hogy nem történt vele semmi különös, köszöni a csomagot, minden nagyon jól esett, már csak egy kis tészta maradt, nyersgumitalpat csináltatott a cipőjére százhusz forintért, az ösztöndíja elfogyott, küldjünk kétszázat, hogy ne szűkölködjön, ellopták a borotváját a kollégiumban, venni kell fogkrémet, fekete bokszot, mandzsettagombot is. A rendesebb ingeket tönkreteszi a mosoda, a takarítónő mossa ki négy forintért darabját, most ruha nem kell, csak egy hálóingre van szüksége. Keresztes Jenővel találkozott vasárnap és elmentek meccsre, meghívta sörözni az Asztalos Ernő, az Ács Tibivel, elmentek moziba. November elején pár napra hazajön, szünet lesz a nagy októberi miatt. Október 22-én írta, azóta kallódott a csomag.

Akkorát csalódtam, sírni kezdtem, magamra hagytak a kapuban, csak a Keresztesné kiabált a szomszédból, mi újság? Valami baj van? Biztos nem akkora, ha csomagban küldik az értesítést. Bementem és fölpróbáltam az új bakancsot, amit télire küldött a lányom, pedig már megüzentem, hogy nekem kicsi, pedig negyvenes, majd az Imrusnak jó lesz. Hogy nagyot küldött, nem mondhattam, mert akkor kapcával ki lehet tömni. Fordított bőr, majd bekenem bagarollal, ferkóolajjal, még a könyvtárba is elmehet benne. Ha a Márta nem lenne, mi volna velünk? Annyira megbabonázott a bakancs, annyira néztem, mintha attól idehozná az új lábbelijé. Őt éreztem minden tagomban, mintha viselő lennék, hozzá beszéltem, még az uramat is Imrusnak szólítottam, mikor pálinkát főzött, azért mert akkor könnyebb várni. Annyian rekedtek Pesten, az nem lehet, hogy éppen a mi fiúnk kerüljön bajba. Majd hazajön a névnapjára, elengedem a Szent Imre napi búcsúba, már azt se bánám, ha megvernék, mint a múltkor valami cafat miatt, csupa sár az új nagykabátja és italos, csak már itt lenne, azt gondoltam. Amikor kisgyerek volt, igen szerette a planta teát, mert abból érződik legjobban a bor, az nem olyan erőszakos, illatos, mint a hársfavirág, nem emlékeztet a betegségre a főzete. Lúdmáját is sütök, azt gondoltam, hadd teljen benne kedve a nevenapján a borosteával, ha már annyira szereti. A születésnap szomorúság, mi azt sohase tartjuk, hadd múljon csendesesen az élet, csak a névnapkor szokás örülni. Vihetne lúdmáját zsírjában dunsztos üveggel, mert a csomagban nem érdemes, összetörik, vagy

igen gazos. A cseresznye lefogyot minden fárol leeték a kányák meg a madarak. Ami bent van az a nagy szemü azon volt de nem sok, aról szettek Mariék meg Bellák egy keveset. A többit levertem üvegbe tetem, Az a fiu aki eltűnt megtalálták két hétre halva rejtéj hogy mi történt vele öngyilkos vagy gyilkosság. Én is csak meg vagyok valahogy magas volt a vérnyomás most fojt az órom vére, sose fojt.

kilopják a vasutasok. Nem tudtuk, mi lesz, ha már a kosár is megérkezett, akkor megjöhet minden percben. De mások is igyekeztek. Olyan volt a Halottak Napja, mintha élőként imádkoznának. Hiányoztak sokan, pedig máskor mindenki hazajött, kertészeti virágokkal, koszorúkkal rakták teli a sírokat, este is égtek a gyertyák, ameddig el nem fogytak, olyan szép volt a sötétség, mint a karácsony, csak a gyerekek világították ki a halálfejeket, ijesztgették a kislányokat.

Most is inkább az asszonyok mentek a halottaikhoz, a férfiakat nem érdekli a halál, nem akarnak belegondolni. Ott állt mindenki a magáé fölött, egyszer csak a Tercsi elkiáltotta: Mozog az ezredesné! Szaladtunk az ezredesné érckoporsójához, megmozdult, mert elkezdtek a temetési koszorúk remegni. Valami rosszat üzenhet, ha még most sem marad nyugton. Te Kata! Talán a Nyúl Miki halt meg. Mért éppen a Nyúl Miki? mondtam az Ács Mariskának. Mert árva gyerek, nem várja senki, akinek csak a csúfnevét ismerik, az még a tanknak is nekimegy leyente puskával. Így tanakodtunk, de az ezredesné attól mozgott meg, hogy az Ács Tibi hazajött Pestről, örülhet a szegény Mariska, mert éppen abban a pillanatban szállt le a magyar zászlós teherautóról, szólt a Hazádnak rendületlenül, így indultak tovább az utasok. Rávetettük magunkat az egyetemistára, még az anyja se férhetett hozzá, tudja-e mi van evvel-avval? Találkozott-e az Imrusunkkal? Mondja, hogy megsebesült, de jól van a Gellért szállodában, a többiek egészségesek, fölverték a munkát, a diákok majd itthon lesznek, mert azokat még nem engedik tanulni, most fontosabb a nemzetőrség. Mondd meg az igazságot! Ne hallgasd el, ha nagyobb baj van. Meglőtték a lábát, de nemsokára eldobhatja a mankót, azt üzeni, majd ha lehet, hazajön. Szaladtam az utcán végig. Az Imrus él! Él a fiúnk! mondtam az uramnak. Akkora boldogságot! Összeöleleztünk, sohase felejttem el, mert nem szoktunk olyant csinálni. Az uram is sírdogált, ki hitte volna, hiába rejtegette, rángatózott a bajusza, összeszorította a száját, úgy remegtek az arcán a ráncok. Fő, hogy él, csak sánta ne maradjon! Azután megnyugodtam és elmentem Ácsékhoz, kérdeztem a Tibit, van-e a pestieknek ennivalójuk. Ad a Vöröskereszt még narancsot is, amerikai cigarettát, az Imrus valami cseszterfilddel kínálta, és viszik a krumplit a vidékiek, rengeteg lisztet, húst a teherautókon, még a borjúkat is föláldozzák, visszafelé meg embereket szállítanak, ő is egy ilyen

Olyan vihar volt hogy sok cserepet levert a tetőről, meg a diófa ága. És már érik az árpa, igen szép fejű minden szép. Bementem a multkor velünk nem gondol senki? Apátok nem kapáll csak a halál meg a halál ara gondol. Most van a legnehezebb munka a kapálás csunya föld még meg se ekézték ugy kapállom. Már egy hete járok be de nem adnak mindig van valami kifogás nincs ember aki dolgozon csak annak adnak aki bent dolgozik. A kutya megkölkezet 2 de azt hiszem nem idejére mer

fuvarral jött haza. Mi arra nem gondoltunk, az Ács Tibi már itthon van, a többiek meg éhezhetnek. Pedig mi is szerezhetnénk autót, le kell foglalni az állami gazdaságét, amit nemsokára előállítottak, mindenki hordta, amit tudott, a Keresztesné még egy hízott ludat is felajánlott, azt mondta, vigyék a Jenőnek az Ilka utcába, én meg csak meleg ruhát küldtem, ha bőségben van a szállodájában, de az uram nem engedte az önzést, ezt a zsák krumplit föloszthatják. Nagy kő esett le a szívemről, majd csak rendbe jön minden, többet már senki se bánthatja a magyarokat.

Az uramnak egyszerre megjött a kedve, kisütött a nap, elment szántani, én pedig krumplit válogattam. De a jó hírek után megérkeztek az élelmiszer-szállító falubeliek, hogy baj van, nem lehet átjárni a gyűrűn. Nemsokára valami morajlást hallottam a győri út felől, olyan, mint a moziban a tenger, amikor nem lehet mást hallani, mint azt a nehéz morajlást, ahogy a háború alatt. És megfogta a ködöt az olajfüst, hányan lehetnek, ha egész nap halljuk a hadosztályokat? Az uram se látott semmit, csak egy oldalkocsis motorbiciklit két katonával, integettek neki, ne lássuk magát, és leparancsolták az országútról, a dűlőutakon hajtott haza a kukoricaszárral. Rosszra gondoltunk, hogy minden elveszett, leverték a szabadságot, összeszedik a felkelőket, összeszedik a kórházból a sebesülteket, főleg a szállodából, ahová nem lehet vöröskeresztet kitűzni. Azt mondtam az uramnak, menj el a suszterhoz, hátha megtudsz valamit. Azt beszélnek, egy szállót is felgyújtottak, mi a neve? Nem tudja senki.

Nagy tüzet látok, tisztítóüzben lángolnak a Gellért szálloda lakói. Imrus égő mankóval menekül, de akkor egy nagy csattanás, és összedől az épület, lángolnak a hálóingek, úgy ugranak a Dunába, úsznak az Országház felé. El kell jutnom a lányomékhöz Veszprémbe, majd a Márta intézkedik, egy nap alatt odaérek lovaskocsival. Nagyot káromkodik az uram, a Krisztusát! Te innen nem mész sehová, halálba akarod vinni a lovat? Hát én nem számítok? Hogyan lehetne annyi tankon keresztül a városba jutni? De én olyan erős voltam, pedig félttem a lótól, olyan határozott, maradj csak itthon, etesd az állatokokat! De hát a városba hová kötöd be a lovat? Csapkodok az ostorral, és elindulok, mint egy női kocsis, legföljebb kinevetnek, de nem bántanak. Ráhajtok a műútra, nyargalok szemben azzal a sok teherautóval, fakarusszal, az egész ország nyugatnak tart, menekül, nincsen egyetlen tank se. Mert azok

elpusztultak. Csak meg-meg vagyunk hogy medig nem tudjuk

Sokszor csokolunk Szüleid

u.i. Lacinak most nem írok majd add neki a levelet Azt beszélnek hogy Laci is elvált a feleségétől mer más nővel jár az S. Imre kalauz lánya irta haza

megszállták a városokat, a bányákat, gyárat látok út közben, és nyüzsögnek bennük a pufajkások, így keveredek ki a járásból, világosban érek a megyeszékhelyre. De bátor a néni! Nem látja, mi van itt? Az emeletes házaknak nincsen udvara, istállója. Hol éjszakázok? Megesik rajtam egy fiatalember szíve, fölül mellém, mert üldözik, így akar megmenekülni. Megyünk a város szélére, ahol parasztok laknak. Azt mondja, szerencséje van, éppen leváltották az őrségből, mert akik őrségben voltak, azokat lefegyverezték, viszik Szibériába. Hát a Szabó Vilit ismeri-e? Hogyne ismerném! Őt is elvitték. Csak nem az édesanyja a néni? Jaj, szegény Szabó Annus! Kinyitja a kaput a városi parasztasszony, behív, hogy éjszakázok náluk, mert mindjárt kezdődik a kijárási tilalom, aztán majd reggel elkísér a városba a lányomékhöz. Elszállásolja azt a jószívű diákot is, akinek úgy sincs puskája, azt hiszik, az ő fia, majd ha béke lesz, hazamehet az Alföldre. Arra ébredtem a saját ágyamban, hogy tele volt a vánkosom könnyel, sírtam, hogy mindenki hazamehet, csak az Imrusunk rekedt Pesten, sebesülten a szállodában, meg azt a szegény Szabó Vilit vitték el az őrségből.

Szerencsére fölébredtem, mert csak álmodtam, és nem kell elmondanom az anyjának, hogy ott van a Vili, ahonnan még senki se jött haza. Éjfél mutató az óra, megpróbáltam tovább aludni, de nem úgy folytatódott, ahogyan rendjén volna. Leröpült egy szamár a hegyről a viadukt közepére, leesett és összetörte, összefosta magát, a hangjától meg a bűdös szagától annyira megijedt a ló, hogy vágatott haza a kocsival, én meg kiabáltam, nem erre lakik a Márta! Én a Belojannisz utcába akartam menni! Száguldoztunk a fekete műúton, megelőztük a teherautókat, beláttam a ponyva alá, azok meg integettek, kinevettek, mert asszony a kocsis, én meg csak kerestem köztük a fiamat, de csak a Nyúl Miki kiabált, Isten áldja az otthoniakat, az egész falutól búcsúzott, mindenkit értesített, ha még az apját se ismerte, az anyját meg elvitte a tüdőbaj. Csak az élő szülők idegesek, találkozunk-e karácsonykor, mi lesz a Szabó Vilivel? Az anyja, biztos belepusztul. Akkor láttam a Nyúl Mikit utoljára, csak a hangját hallották később a rádióban, azt üzeni Ausztriából, nem kell aggódni érte, mert nagyon jó sora van a lágerben, de azért honvágya lehetett még akkor is, ha nincsen senkije. Ez a szegény ló is annyira igyekezett haza, ilyen sokáig sose volt távol a gazdájától, ha az állat is ennyire ragaszkodik

Kedves fiam!

A levelet megkaptuk ideje már Igy irok sem a tinta sem a tol nem jó. A bizonyítványt ki kérjük. Apád megkapja nyugdíját 260fr elég kevés már nem tud dolgozni épen megetet a multkor megcsipte a méh nyakán az érbe majd meg fuladt megfeketült az orvos azt monta hogy már nem kel deszkát venni már javul.

a hazájához, mit mondjon az ember? Sokat lehet ám gondolkodni akkora úton. De mikor a vasutat kereszteztük, meg kellett állni a sorompónál, mert jött a vonat. És ki az aki leszáll róla? Szűzanyám! Ki biceg úgy a kocsi felé? Az Imrus! Imruskám, te vagy az? De csak a szemem káprázott, mert álom közben is káprázhat az ember szemével. Fölültem a nyíresi fiatalembert, egy szóval se mondta, mitől biceg, honnan jön? Volt neki mit letagadni, nem forszíroztam, csupa izzadság lett a párnám, belázasodtam, azt mondja az uram, egész éjjel beszéltem, de nem értett belőle semmit.

Az ember teljesen megzavarodott, senki se tudta, mi van, mi a rémhír, mi az igazság, sztrájk, tüntetések, meg az a sok menekülő. Keresztéseknek üzenetek, menjenek a Jenőért, mert nem vállalnak érte felelősséget a szállásadói, a gyerekek kimentek az utcára, barangolták a várost, úgy fogták el őket. A postánk kinyitott, aztán bezárt, éppen hogy értesíteni tudtuk a lányomékat, az Imrus él! Mindenki annyira el volt zárva egymástól. Pestre se lehetett könnyebben bejutni, mint Ausztriába, de azért sokan megkockáztatták a közlekedést, itt csak állami autó volt, de a gazdaság vezetői letiltották a sofőrt. És rádió szólt a házaknál, de senkinek se kellett a hazugság, a suszter világvevő Orionját lefoglalták, lepecsételték, mert ha mégegyszer hallgatja a falu, elviszik. A bányászok itthon maradtak, pedig sokat megtudhattak volna, a szálítók mondták el a boltban azt a nagy zűrzavart. Szerdánként megérkeztek a szalámival, pedig volt elég lúd meg réce, vágták a disznókat feketén, úgyse törődik azzal most a hatóság, csak a kisbíró, akinek azt mondták a bányászok, mert őket nem lehet bántani, ha innen elvisznek valakit, az életébe kerül. Szerencsére gyáva ember, taknya-nyála összefolyt, annyira félt. Lassan mindenki tudott az övéiről, sokféle úton-módon érkezett az üzenet, a levél. A Márta azonnal intézkedett, mint egy jó testvér, és nagy a városi ismeretsége. Írta, hogy a jutasi művekből többször megy autó, teher vagy takszi Pestre. Azonnal haza kell az Imrust szállítani, van egy vagány pasas, ha ő vállalja, megférne mellette a vezetőfülkében, vihetne pokrócot, adhatna sofőrbundát, hogy ne fázzon hazafelé. Már többször fordult bérautó is, fejenként háromszáz forintért. Sürgőnyt akart föladni, készüljön, a héten mennek érte, de nem vették föl, azt hazudják, hogy elromlott a távírógép. Sokan nem akarnak megjönni, mert ha nem dolgoznak, nem kapnak fizetést és ha ott hagyják a lakást, akkor

Devecserben voltam a mult héten és onét Ajkára Kevés földet kaptunk aba sincs kukorica ha megkapáljuk akkó kel be ültetnünk száznaposal eső nem volt nagy a szárazság takarmány nincs. sok a baj nem jo rola beszélni. Nem találom jonak hogy szobát végy ki igen sokba kerül akor is rá érsz ha majd végzöl ki tudja mi lesz még lehet hogy akor olcso lesz Laci is irt, kérdezi hogy mit kel megcsinálni, a tüzhelyt. Várjuk őket. Most is sok dolgunk van Igen sok rózsánk van már érik

elfoglalják. Imrusnak szereznek igazolványt, azt írta a Márta, ebből is gondolhattuk, milyen az állapot, és gyalog kellene menni a pályaudvarra, ami a lábával feltűnő, nem járnak a villamosok, és van-e takszira pénze? És ha igazolvány kell, akkor út közben igazoltatnak is.

Megint várhattunk, ahogy már hetek óta, fűtöttem a szobát, pedig velünk is megalhatott volna, de külön szeretett. Így teltek a napok. És mi lesz, ha megjön? Ha semmit se csinált, akkor is ott a bűnjel, a lába, ki tudja ezeknek igazolni, hogy mit csinált, mért sebesült meg? Nem is kérdik, csak elviszik, följelentik az irigyek, mert tanul, nagy ember akar lenni. Elveszítsem börtönben, idegenben? Reménységünket, akiben az ezredesné jóslatának be kellene teljesülni, hogy nagy embernek született, mert akkor jelent meg az Északi fény. Még arról is meg voltam győződve, azért maradt élve, és ha élne az ezredesné, a végszükségben már nem titkolózna, de azért nem képzeltem, mekkora ára lesz a jövőjének, és mennyi szenvedés következik.

És megjött szerencsésen Szent Miklós napján, megmenekült, ahogy az meg volt írva. Ugat a kutya, elhallgat, boldogan nyüszít, nyílik az ajtó vacsorakor. Hogy akkor mi történt, az énnekem elmondhatatlan. Erősen megöleltem, alig tudott moccanni, és valami szellem szállhatott meg, annyira megmérgestem, elkezdtem ütni, verni, mint kisgyerekkorában, amikor valami rosszat csinált, de ő már felnőtt és ellökött magától, én pedig kiabáltam, mit csináltál velünk? Meg hogy jó lecke volt, tönkre tetted a jövődet, az anyádat, térdeljen le, kérjen bocsánatot. Mi történt velem? Nem csinált semmi rosszat. Micsoda gyűlölet nőtt akkorára, hogy annyira kivetkőztem magamból?! Pedig ő ártatlan, mindenről az a gonosz világ tehet, és nincs kímélet, a gyereke miatt szenved az anyja, az anyja aggodalmától szenved a fia, és hiába ígéri meg, mindig belesodródhat a veszélybe, a nők is tönkretehetik, és észre se veszi, nem fogja föl, milyen kibírhatatlan félelem, hátha testi-lelki nyomorék válik belőle, és azt is megérheti a szülő, hogy élete virágában temeti el a gyerekét.

Részletek az *Árokból jön a törpe* című készülő könyvből.

a cseresznye de a verebek eszik meg Igen sokat lehetne irni Majd megjösz már és beszélgetünk Sok sikert a vizsgához

Sokszor csokolunk Szüleid

Laci két rugót is hozzon a sütő ajtóba